Aan: College van B&W Heerde
Raadsleden gemeente Heerde
Cc: Stichting Explosievrije Kop van de Veluwe i.o.
College van B&W Oldebroek
Provinciale Staten Gelderland
Geldersch Landschap & Kasteelen
Staatsbosbeheer Veluwe IJsselvalei
Natuur en Milieu Gelderland
Stichting Geluidshinder

19 augustus 2024

Gemeente Heerde
20 AUG 2024
Kenmerk:

Betreft: Uitbreidingsplannen Defensie

Geachte leden,

In het licht van de mogelijke uitbreidingsplannen van Defensie voor onze regio willen wij, stichting Landgoed Steenbergen en Kerkgenootschap Phoenix Fellowship, onze grote zorgen hierover met u delen. Bijna 30 jaar geleden kochten zo'n honderd betrokken en gelijkgestemde vrijwilligers samen het toen verwaarloosde landgoed Steenbergen. Dit Natura 2000 landgoed maakte voor de komst van de A50 deel uit van Petrea. Het ligt ingesloten tussen het ASK, de A50, Petrea en het Zwolse Bos en de Wezepsche heide.

Het landgoed, de 100 jaar oude villa en bijgebouwen zijn eigenhandig door ons hersteld en worden dagelijks door ons gebruikt als een ontmoetingsplaats om invulling te geven aan de grote levensvragen en de daaruit voortvloeiende menselijke waarden.

De natuur van het landgoed is hersteld, een proces dat doorlopend is. Wij zien daar vogels zoals de wespendief, havik, sperwer, raaf, koekoek, keep en zwarte specht, evenals edelhert, ree, zwijn, boommarter, wezel, das en vleermuis. Wij hebben op verzoek van Staatsbosbeheer de afscheiding naar Ecoduct Tolhuis een aantal jaar geleden verwijderd. Sindsdien bezoeken ook wolven het landgoed.

De grote zorgen in onze regio
De Stichting Explosievrije Kop van de Veluwe i.o. heeft de afgelopen periode op verschillende manieren haar ernstige zorgen over de plannen van Defensie in de regio Heerde, Wapenveld en omgeving onder de aandacht gebracht. De Stichting heeft heel duidelijk gemaakt niet tegen Defensie te zijn en de wens om meer ruimte te begrijpen. Wel wil de Stichting Defensie laten weten dat onze regio in de huidige uitbreidingsplannen oververaagd wordt.

Het argument dat niet iedere regio 'not in my backyard' kan aanvoeren als reactie op de door Defensie gevoelde noodzaak voor meer ruimte gaat in de regio Heerde, Wapenveld en omgeving niet op. Immers de regio heeft, uitgezonderd een aantal weken per jaar, al bijna dagelijks te maken met de geluids- en bevings/trillingssoverlast inherent aan de activiteiten van Defensie op het ASK.

Daarnaast is onbekend in welke mate de inwoners en de natuur in de regio al te maken hebben met schade door de mogelijke verspreiding van PFAS (in de vorm van PFOS) gezien de ernstige verontreiniging hiervan op het ASK. Defensie is nog niet begonnen met het saneren van de verontreiniging op het ASK, mogelijk omdat dit zo ingewikkeld is. Tel daarbij de mogelijke toekomstige Lelystad laagvliegroutes bij op en onze regio draagt al een grote last 'in our backyard'.

De Stichting Explosievrije Kop van de Veluwe i.o. geeft een opsomming van de zeer negatieve gevolgen van de plannen van Defensie op de woningbouw, economie, recreatie, milieuaspecten en leefbaarheid en natuur.

Het belang van stilte
De stichting Landgoed Steenbergen en Kerkgenootschap Phoenix Fellowship onderschrijven de zorgen en standpunten van de Stichting Explosievrije Kop van de Veluwe volledig. Voor ons betekenen de Defensie uitbreidingsplannen dat we onze dagelijkse activiteiten niet meer kunnen uitoefenen. Het fundamentele grondrecht om onze levensovertuiging praktisch uit te voeren zou hierdoor aangetast worden.

Daarnaast vinden wij het belangrijk om vanuit ons gedachtengoed en onze waarden een thema toe te voegen: *Tijd door brengen in de natuur en in relatieve stilte is essentieel voor welzijn en gezondheid en moet erkend worden als een zwaarwegend algemeen belang.*

Waarom wij de rust en vrede in de natuur moeten bewaren
Tijd door brengen in de natuur wordt soms beschouwd als een luxe, iets dat overbodig is en onderaan de prioriteitenlijst staat. Dat zien wij fundamenteel anders. De mensheid heeft veruit het grootste deel van haar bestaan in en met de natuur geleefd. We stonden op met de zon en gingen slapen met de sterren. Onze vertrouwde geluiden waren die van de natuur: de roep van vogels en dieren en de wind door de bomen of over de steppe. De natuur was tienduizenden jaren onze intiemste leefomgeving. Wellicht voelen wij daarom tijdens een boswandeling na een drukke of stressvolle dag alsof we thuis komen.

In de rust en vrede van de natuur gaan onze bloeddruk en het niveau van onze stresshormonen omlaag. Ons cholesterol niveau neemt af en onze cardiovasculaire gezondheid neemt toe. Ons immuunsysteem functioneert beter en gevoelens van angst, woede, depressie, vermoeidheid en eenzaamheid nemen af. In de natuur kunnen we afstand nemen van de waan en de zorgen van de dag en voelen ons even verbonden met iets dat veel langer bestaat dan wij. Onze gedachten worden helder en ons gemoed rustig. Creativiteit en veerkracht nemen toe. Dat is zeker in de onrustige tijden waarin wij leven, met geopolitieke spanningen, steeds grotere verdeeldheid in de samenleving, zorgen over het voortbestaan van de aarde, toenemende vervuiling waaronder die van geluid, toenemende vervreemding, depressie en eenzaamheid essentieel voor het behoud van ons welzijn en onze gezondheid.

Er zijn in de afgelopen decennia steeds meer onderzoeken verschenen die deze effecten beschrijven. De WHO onderschrijft dit en Unicef benadrukt het belang van de natuur voor welzijn, cognitieve ontwikkeling, slaap, emotionele stabiliteit, vermogen om met stressvolle gebeurtenissen om te gaan en enthousiasme om te leren van kinderen en adolescenten.

De ernstige impact van geluidsoverlast op gezondheid, welzijn en levensduur
De invloed van geluidsoverlast op gezondheid, welzijn en levensduur wordt nog steeds structureel onderschat. De WHO noemt lawaai de op één na grootste milieufactor die gezondheidsproblemen veroorzaakt, direct na de impact van luchtvervuiling. Er zijn veel onderzoeken die dit aantonen. Vooral hart- en vaatziekten, het metabool syndroom, COPD en psychische klachten zijn negatief met geluidsoverlast geassocieerd. Een rapport van de European Environment Agency toont aan dat geluidsoverlast een groot milieuprobleem blijft dat de gezondheid en het welzijn van miljoenen mensen in Europa beïnvloedt. Twintig procent van de Europese bevolking wordt blootgesteld aan langdurige geluidsniveaus die schadelijk zijn voor hun gezondheid. Dat komt overeen met meer dan 100 miljoen mensen in Europa. Door geluidsoverlast sterven er in Europa per jaar 12.000 mensen voortijdig. Ook op de fauna heeft geluidsvervuiling een negatief effect. Een lijst met onderzoeken treft u separaat aan.

Bescherm wat ons dierbaar is
Het motto van Defensie is dat zij beschermt wat ons dierbaar is. Voor de inwoners van onze regio en voor de vele bezoekers uit andere provincies is de rust en vrede die de Veluwse natuur biedt zeer dierbaar. *Het is essentieel voor onze gezondheid en welzijn.* Er moeten in Nederland gebieden blijven waar mensen deze essentiele levensbehoefte kunnen vervullen. De Veluwe als meest bezochte en meest geliefde Natura 2000 natuurgebied speelt daarin de hoofdrol. Vraag iemand waarom zij naar de Veluwe komen en zij zeggen: vanwege de rust in de natuur en de stilte.

Natuurlijk is er een prijs die wij moeten betalen om wat ons dierbaar is te beschermen. Die prijs betalen wij in onze regio al tientallen jaren. Als Defensie de regio gaat overvragen met haar uitbreidingsplannen, Petrea en het Zwolse bos offert voor een explosieven oefenterrein, de Wezepsche heide voor een helicopter landingsplaats, de hemel boven ons voor gigantische cargodrones en onze relatieve stilte en rust voor nog meer geluidsoverlast van het ASK, dan beschermt zij niet wat ons dierbaar is. Dan ontneemt zij ons wat ons dierbaar is.

De plannen zullen niet alleen zorgen voor meer geluidsvervuiling, meer stress en minder welzijn en slechtere gezondheid. Ze zullen er ook toe leiden dat de natuurlijke manier om van stress te herstellen en de gezondheid te verbeteren door in de rust en stilte van de natuur te zijn steeds meer verdwijnt. Dat heet in het Engels een 'double whammy', een dubbele mokerslag voor onze regio. Dat schiet volgens ons zijn doel helemaal voorbij.

Met vriendelijke groet,

namens besturen Stichting Landgoed Steenbergen en Kerkgenootschap Phoenix Fellowship,

Onderzoeken en artikelen natuur, stilte en omgevingslawaai

Effecten militaire geluidsoverlast

https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38724745/

Population health implications of exposure to pervasive military aircraft noise pollution
Giordano Jacuzzi 1, Lauren M Kuehne 2, Anne Harvey 3, Christine Hurley 3, Robert Wilbur 4, Edmund Seto 5, Julian D Olden 6

https://www.news-medical.net/news/20240510/UW-study-reveals-health-risks-of-military-aircraft-noise-on-Whidbey-Island-residents.aspx
University of Washington study reveals health risks of military aircraft noise on Whidbey Island residents

https://www.researchgate.net/publication/286878451_Military_aviation_noise_and_its_effects_on_domesticated_and_wild_animals
Military aviation noise and its effects on domesticated and wild animals
June 2004Penn State Environmental Law Review 12(2):367-388
12(2):367-388

https://www.nhnieuws.nl/nieuws/323126/texelaars-krijgen-volledig-gelijk-over-geluidsoverlast-straaljagers-vliehors

Effecten van geluidsoverlast en geluidsvervuiling/noise pollution

https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36786115/
New determinants of mental health: the role of noise pollution. A narrative review
Alfonso Tortorella 1, Giulia Menculini 1, Patrizia Moretti 1, Luigi Attademo 2 3, Pierfrancesco Maria Balducci 1 4, Francesco Bernardini 3 5, Federica Cirimbilli 1, Anastasia Grazia Chieppa 1, Nicola

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6301087/
Negative Impact of Noise and Noise Sensitivity on Mental Health in Childhood
Jongseok Lim, Kukju Kweon, Hyo-Won Kim,1 Seung Woo Cho,2 Jangho Park, and Chang Sun Sim2hiandai 1, Andreas Erfurth 6

https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-noise-in-europe/
EEA Report No 22/2019The report presents an updated assessment of the population exposed to high levels of environmental noise and the associated health impacts in Europe, based on the new World Health Organization (WHO) recommendations.

https://www.eea.europa.eu/publications/health-risks-caused-by-environmental
This briefing assesses the health risks due to exposure to environmental noise in Europe using three indicators to measure, monitor and communicate the impacts of noise pollution on health: (1) exposure to noise above recommended levels established by the World Health Organization; (2) number of people suffering health effects from exposure to noise; (3) burden of disease from noise. The indicators are derived from data submitted to the EEA under the EU Environmental Noise Directive and will be used to inform the development of future targets to reduce the health impacts of noise.

https://www.eea.europa.eu/articles/noise-pollution-is-a-major
World Health Organization findings have shown that noise is the second largest environmental cause of health problems, just after the impact of air pollution. These health impacts are likely to be underestimated, with new World Health Organization evidence demonstrating effects at levels below the 85 decibels obligatory Environmental Noise Directive (END) thresholds.

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9832265/
Lancet Reg Health Eur. 2023 Jan; 24: 100577.
Published online 2023 Jan 4. doi: 10.1016/j.lanepe.2022.100577
PMCID: PMC9832265
PMID: 36643665
Noise pollution: more attention is needed
In 1910, the Nobel Prize winner Robert Koch predicted that "One day man will have to fight noise as fiercely as cholera and pest."

https://www.thetimes.com/uk/article/noise-pollution-isnt-just-annoying-it-affects-your-health-and-takes-years-off-your-life-

https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/jul/03/sonic-doom-noise-pollution-kills-heart-disease-diabetes

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/376870/WHO-EURO-2024-9196-48968-72969-eng.pdf?sequence=1
Environmental noise ranks among the foremost environmental risks to physical and mental health and well-being, contributing significantly to the burden of disease in the WHO European Region

https://www.nrc.nl/nieuws/2024/08/12/hoe-de-stilte-uit-de-nederlandse-natuur-verdwijnt-a4862562

Relatie natuur, stilte, rust en gezondheid en welzijn

https://www.urbanmind.info/publications

https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37929711/
Geary RS, Thompson DA, Garrett JK, Mizen A, Rowney FM, Song J, White MP, Lovell R, Watkins A, Lyons RA, et al (2023). Green–blue space exposure changes and impact on individual-level well-being and mental health: a population-wide dynamic longitudinal panel study with linked survey data. Public Health Research, 1-176.

https://medicine.exeter.ac.uk/people/profile/index.php?web_id=Mathew_White

https://www.researchgate.net/publication/379866122_Smartphone-based_ecological_momentary_assessment_reveals_an_incremental_association_between_natural_diversity_and_mental_wellbeing

https://www.kcl.ac.uk/people/andrea-mechelli

https://www.unicef.org/documents/necessity-urban-green-space-childrens-optimal-development

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8125471/
Int J Environ Res Public Health. 2021 May; 18(9): 4790.
Published online 2021 Apr 30. doi: 10.3390/ijerph18094790
PMCID: PMC8125471
PMID: 33946197
Associations between Nature Exposure and Health: A Review of the Evidence
Marcia P. Jimenez,1,2,*† Nicole V. DeVille,1,3,*† Elise G. Elliott,3,4 Jessica E. Schiff,4 Grete E. Wilt,4 Jaime E. Hart,3,4,‡ and Peter James2,3,

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/342931/9789289055666-eng.pdf
WHO Green and Blue Spaces and Mental Health

https://oem.bmj.com/content/80/2/111
Cross-sectional associations of different types of nature exposure with psychotropic, antihypertensive and asthma medication
Halonen2, Kalevi Korpela3, Ann Ojala4, Tytti Pasanen1, Taina Siponen1, Pekka Tiittanen1, Liisa Tyrväinen4, Tarja Yli-Tuomi1, Timo Lanki1,5,6
Correspondence to Dr Anu W Turunen, Department of Health Security, Finnish Institute for Health and Welfare, Kuopio, Finland

https://www.nationalgeographic.com/premium/article/power-blue-green-spaces-health-well-being-mental-health
Nature really is good medicine. Science can explain why.
Reduced blood pressure and improved cognition and mental health are just a few of the documented benefits of spending time in "green" and "blue" spaces.

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6589172/
Environ Health Prev Med. 2019; 24: 46.
Published online 2019 Jun 22. doi: 10.1186/s12199-019-0800-1
PMCID: PMC6589172
PMID: 31228960
A comparative study of the physiological and psychological effects of forest bathing (Shinrin-yoku) on working age people with and without depressive tendencies
Akemi Furuyashiki,corresponding author1 Keiji Tabuchi,2 Kensuke Norikoshi,3 Toshio Kobayashi,4 and Sanae Oriyama

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6370667/
Front Psychol. 2019; 10: 42.
Published online 2019 Feb 5. doi: 10.3389/fpsyg.2019.00042
PMCID: PMC6370667
PMID: 30804825
Cognitive Restoration in Children Following Exposure to Nature: Evidence From the Attention Network Task and Mobile Eye Tracking
Matt P. Stevenson,1,* Richard Dewhurst,2 Theresa Schilhab,3 and Peter Bentsen1,4

https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0065332

New Methods for Assessing the Fascinating Nature of Nature Experiences

Yannick Joye ,Roos Pals,Linda Steg,Ben Lewis Evans

Published: July 26, 2013

In recent years, numerous environmental psychology studies have demonstrated that contact with nature as opposed to urban settings can improve an individual's mood, can lead to increased levels of vitality, and can offer an opportunity to recover from stress. According to Attention Restoration Theory (ART) the restorative potential of natural environments is situated in the fact that nature can replenish depleted attentional resource.

https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.700709/full

Biophilia as Evolutionary Adaptation: An Onto- and Phylogenetic Framework for Biophilic Design

Giuseppe Barbiero

Giuseppe Barbiero*Rita BertoRita Berto

GREEN LEAF - Groupe de Recherche en Education à l'Environnement et à la Nature, Laboratorio di Ecologia Affettiva, Università della Valle d'Aosta - Université de la Vallée d'Aoste, Aosta, Italy